

СТВОРЕННЯ ТВОРЧИХ КЛІМАТИЧНИХ ПАРТНЕРСТВ: ДОРОГОВКАЗ

КЛІМАТИЧНО
МИСТЕЦЬКІ
ЛАБОРАТОРІЇ

«СТВОРЕННЯ ТВОРЧИХ КЛІМАТИЧНИХ ПАРТНЕРСТВ: ДОРОГОВКАЗ».

Кліматично-мистецькі лабораторії – 2019

Авторка:
Ірина Замуруєва

Дизайнерка:
Тетяна Корнєєва

Літературна редакторка :
Мар'яна Добоні

Видавець:
ФОП Анна Хвиль

Видано Кліматично-мистецькими лабораторіями за підтримки:

ПРО ДОРОГОВКАЗ

Ми в Кліматично-мистецьких лабораторіях віrimо, що мистецтво та творчі партнерства відіграють ключову роль у відверненні кліматичної кризи. Те, як ми розуміємо зміну клімату, залежить не лише від доступної наукової інформації, а й значною мірою від того, як це явище відображається в нашій культурі. Мистецтво та культурні ініціативи можуть слугувати інструментом критики, створення знання і простору для обговорення зміни клімату, уявлення нових способів взаємодії з живим світом, який сьогодні як ніколи потребує нашої пильної уваги.

Цей Дороговказ базується на досвіді побудови творчих кліматичних партнерств у проекті «Кліматично-мистецькі лабораторії». У його межах мист_кіні, науков_иці та активіст_ки протягом 8-денної трансдисциплінарної резиденції в Карпатах сформували тандеми та створювали роботи, осмислюючи зміну клімату. Ці роботи були представлені на виставках «Надзвичайний кліматичний рух» у Чернівцях та Києві в травні та червні 2019 року. У Дороговказі ми структуруємо досвід Кліматично-мистецьких лабораторій, доповнюючи його аналітикою та прикладами творчих кліматичних партнерств з різних країн, ілюструючи гостру потребу в нових способах мислення та співпраці.

ДОРОГОВКАЗ, У, ЧОЛ.

1. Напис, стовп, віха, стрілка і все інше, що допомагає визначити напрямок куди-небудь.
2. перен. Те, що визначає, дає напрямок для розвитку чого-небудь.
(Словник української мови)

Цей Дороговказ – не інструкція, готова до застосування. Він, базуючись на досвіді Кліматично-мистецьких лабораторій та подальших дослідженнях творчих кліматичних м партнерств, указує можливі напрямки розвитку таких партнерств в Україні.

Ми сподіваємося, що він стане в пригоді всім, хто шукає способи каталізувати кліматичні дії в Україні, та тим, хто бажає спробувати співпрацювати з представниками абсолютно інших сфер діяльності. Особливо ми сподіваємося, що мист_кіні, науков_иці, активіст_ки, державні службовці візьмуть його за основу творчої взаємодії.

ЗМІСТ

У першому розділі ми розширюємо поняття зміни клімату з фізичного й екологічного явища до культурного і соціального феномена.
У другому розділі йдеться про творчі партнерства як спосіб працювати з темою зміни клімату та трансдисциплінарність.
У третьому розділі розкриваємо поняття соціально залученого мистецтва як центрального компонента творчих партнерств заради клімату.
У четвертому розділі розповідаємо про те, між ким і для чого такі партнерства можуть утворюватися, та ілюструємо кожен з різновидів прикладами з України та з-за кордону.
У п'ятому, останньому, але не менш важливому розділі ми розглядаємо можливий перебіг такого партнерства й особливостіожної його стадії.

*Часткове або повне відтворення інформації можливе із зазначенням джерела.

1. ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ = ФІЗИЧНЕ ЯВИЩЕ І КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Зміна клімату відбувається тут і зараз, не в далекому майбутньому чи віддаленій географічній точці. Причина цієї зміни і нагрівання планети – людська діяльність: викиди парникових газів в атмосферу в безпредметних масштабах. Вони сягнули такого рівня, що змінили планетарні цикли, які тривали впродовж чотирьох з половиною мільярдів років, спричиняють шосте масове вимирання живих істот на планеті і руйнують життя людей у найбільш вразливих до потепління регіонах.

Науковий консенсус з приводу людської діяльності як чинника сучасних кліматичних змін теж очевидний – 97% усіх учених з цим погоджуються¹. Наукові дебати з цього приводу розпочалися ще 1970-х роках, коли питання зміни клімату стояло трохи інакше: а чи відбувається вона взагалі? Через кілька десятків років ми знаємо, що так, відбувається, зокрема, через підвищену концентрацію парникових газів в атмосфері, що призводить до комплексних наслідків, які виходять за межі підвищеної частки вуглецю в повітрі. Тож сьогодні питання полягає не в тому, чи відбувається зміна клімату, а з якою швидкістю та з якими наслідками для живого світу.

ГО «Екодія»: «Світ опинився сьогодні на порозі кліматичної катастрофи. Чрез вплив людини піднімається рівень світового океану, тануть льодовики, зникають цілі екосистеми, почастішали екстремальні погодні явища, понад 250 мільйонів людей можуть стати кліматичними біженцями вже до середини цього століття»².

Ми є свідками щорічних кліматичних з'їздів – СОР, під час яких країни намагаються зобов'язати одну одну скорочувати викиди парникових газів. Попри оптимізм після підписання Паризької угоди – документа, який мав би зобов'язати країни скоротити свої викиди, щоб утримати глобальне потепління в безпечних межах двох градусів (а краще 1,5), вона не принесла очікуваного результату, і сьогодні ми на шляху до збільшення температури на щонайменше 2,6 градуса.

Цей Дороговказ навмисне надалі не буде наводити цифри для того, щоб говорити про зміну клімату й потребу негайніх системних змін. Ми дійсно завдячуємо науковим дослідженням та інформації нашим розумінням кліматичних процесів та взаємозв'язків.

Проте ми переконані, що сьогодні цього замало. Історія зміни клімату вийшла за межі науки і фактів й потребує особистого зв'язку людей і довкілля, персонального переживання та усвідомлення власної участі в цих змінах. Ця історія вилася в політику, культуру, медіа і продовжує набувати різних сенсів, залежно від того, ким та в який спосіб вона розповідається. Проте нам поки ще не вистачає поезії, вистав, пісень, оповідань, картин і фільмів, які пов'язують до купи повінь у Тернопільській області, піщану бурю в Одесі, посухи в центральній Україні та інші, здавалося б, місцеві погодні явища зі зміною клімату.

¹ Cook J., et. al Consensus on consensus: a synthesis of consensus estimates on human-caused global warming, 2016, Environmental Research Letters, Volume 11, Number 4
URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/11/4/048002>

² Протидія зміні клімату – Екодія, URL: <https://ecoaction.org.ua/diyalnist/klimat>

2. ТВОРЧІ ПАРТНЕРСТВА: СПОСІБ СТВОРЮВАТИ Й ОСМИСЛЮВАТИ КУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Клімат та варіації у його стані мають як фізичну й екологічну реальність, так і культурне значення. І саме до створення та осмислення культурного виміру зміни клімату ми закликаємо людей та організації, які займаються мистецтвом, наукою та активізмом.

Щоб працювати з культурним виміром зміни клімату, ми звертаємося до творчих партнерств як інструменту, щоб глибше розкрити тему, залучити ширшу аудиторію та уявити нові взаємодії між людьми й рештою живого світу.

Коли ми говоримо про творчі кліматичні партнерства, то маємо на увазі взаємопідсилювальну взаємодію між мист_кинями, активіст_ками, науков_ицями, яка обертається навколо теми зміни клімату.

Творче партнерство може виражатися в проекті, у якому взаємодіють люди безпосередньо або організації з різних сфер. Спектр можливої діяльності таких співпраць дуже широкий. Зазвичай партнерство включає трансфер творчих навичок та подолання кордонів між дисциплінами, людьми та темами.

Такі партнерства можуть стати поштовхом для нових способів мислення.

Вони не з'являються самі собою, а є результатом реалізованих намірів та зусиль, докладених до того, щоб партнерство відбулося. Вони потребують мотивації всіх залучених до взаємодії сторін, ресурсів, спільноти, але розділеної відповідальності та взаємної довіри.

Творчість у «творчому партнерстві заради клімату» ми розуміємо двозначно. З одного боку, ідеється про експеримент та створення сенсів, ідей та проектів, які працюють з темою зміни клімату по-новому. З іншого боку, ми відводимо центральну роль у такому партнерстві мистецтву. Відповідно, «творчість» тут – також про художній процес, який відбувається у партнерстві.

«На диво, ми знаємо про зміну клімату, але не знаємо зміну клімату. Ми її ще не усвідомили, вона не стала частиною нашої культури. Де про неї книжки? Вірші? Вистави? Довбані опери?» – Білл МакКібен, засновник [«350.org»³](https://350.org).

³ What the warming world needs now is art, sweet art. Grist, 2005. URL: <https://grist.org/article/mckibben-imagine/>. Accessed 12 Jul. 2019.

⁴ The Oxford Handbook of Interdisciplinarity - Frodeman R, Oxford Handbooks, 2010, c. 15 - 26 <https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-handbook-of-interdisciplinarity-9780198733522>.

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ

Творчі партнерства між мист_кіннями і науков_ицями або мист_кіннями й активіст_ками за своєю суттю трансдисциплінарні . Це означає, що результат такої взаємодії виходить за межі однієї дисципліни або сфери діяльності. Такий підхід дозволяє поєднати абсолютно різні способи взаємодії з реальністю – художні, наукові, активістські – і створити та втілити ідею, яка розкриває комплексну тему зміни клімату глибоко і різnobічно.

Трансдисциплінарність можна описати кількома ключовими характеристиками:

ГІБРИДНІСТЬ

Дисципліни не просто перетинаються, а глибоко взаємодіють одна з одною. Результат є синтезом способів мислення та дисциплін зачленених людей і містить елементи кожної з них.

НЕІЄРАРХІЧНІСТЬ

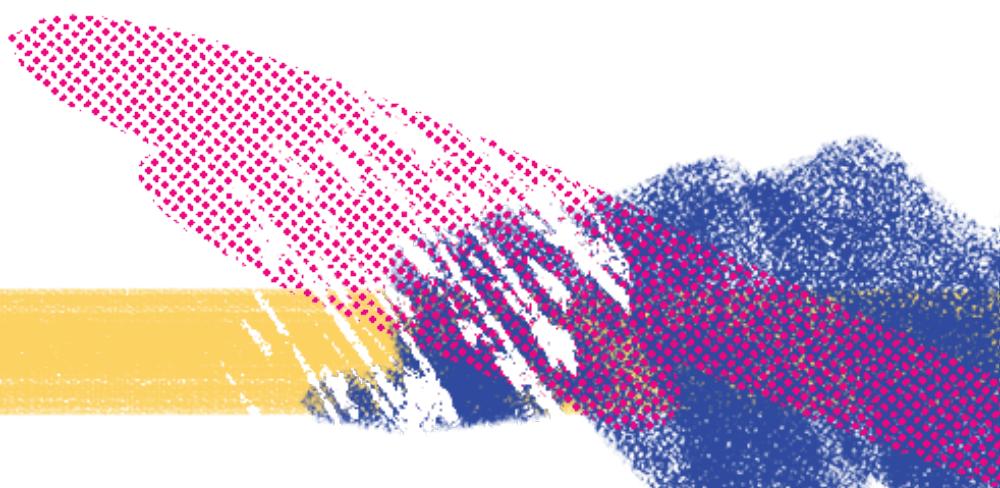
У трансдисциплінарних партнерствах стикаються не просто світогляди чи стилі роботи, а різні традиції створення «знання» – у науковий, активістський чи мистецький способи. Важливо пам'ятати, що кожний з них однаково важливий і взаємодоповнюючий і не домінує над іншими.

ЕМЕРДЖЕНТНІСТЬ

Результат трансдисциплінарної співпраці завжди перевершуватиме просто суму його частин. Іноді як метафору для цього процесу використовують процес бродіння вина або пива. Напій є результатом не просто змішування інгредієнтів, а певного типу і тривалості їхньої взаємодії. Цей результат більший, аніж властивості кожної частини окремо.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІСТЬ

Не експеримент заради експерименту. Це процес випробування, змін, осмислення, застосування з конкретною метою. У випадку зміни клімату експериментальності може бути виражена в готовності учасни_ць процесу робити щось нове і з чого не зовсім зрозуміло, що може вийти, та відкритості до процесу та його результату.

3. ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ – МИСТЕЦТВО

У серці творчих партнерств лежить визнання того, що мистецтво має здатність залучити людей до більш глибокого, цілісного, чуттєвого зв'язку із зміною клімату. Через мистецтво ми можемо розповідати історії про зміну клімату, які допоможуть нам її дійсно усвідомити та локаціонізувати з абстрактного процесу, який відбувається всюди і ніде водночас, до конкретних явищ у карпатських лісах, Чорному морі, центральноукраїнських степах та в кожному регіоні, місті і селищі.

Дороговказ бере за відправну точку створення та взаємодію з мистецтвом, яке свідомо працює з важливими викликами сучасного світу – зміною клімату, з її витоками та наслідками. Це мистецтво, що має певний соціальний (або екологічний) порядок денний⁵ та набирає обертів з 1960-х років⁶, може називатися по-різному – соціально залучене, політичне, учасницьке, громадське мистецтво, мистецтво громад, громадське мистецтво нового жанру, артивізм (або активістське мистецтво), просторове мистецтво (або мистецтво довкілля), екологічне мистецтво. Кожен з цих жанрів має свої конотації, проте часто вони належать до позагалерейних (або як їх визначає мистецтвознавиця Клер Бішоп, постстудійних) мистецьких практик.

Для зручності в цьому Дороговказі ми будемо вживати термін «соціально залучене мистецтво»⁷, але закликаємо читач_ок зважати на множину значень та варіацій цього терміна⁸. Отже, соціально залучене мистецтво важко визначити, але можна окреслити кількома ключовими характеристиками:

✓ базується на вірі (чи переконанні) у відповідальність і потребу мистецтва і мист_кині впливати на світ та соціально-політичні процеси. Це мистецтво більше направлене на зміни та донесення певного екологічного і/або кліматичного посилу, аніж на світ художньої критики. Таке мистецтво створюється як відповідь на якесь незадовільну ситуацію або ж як спроба її уявити по-іншому, створити альтернативну візію того, що відбувається. Коли ми говоримо про зміну клімату, то така відповідальність та залученість може відображатися у спробах створити більш здорові способи взаємодії між людьми та іншими живими істотами, звернути увагу людей на місцеві прояви зміни клімату.

✓ використовує нестудійні «методи» і «матеріали». До інструментарію такого мистецтва можуть належати публічні дискусії, ігри, перформанси, фасилітація, інформаційні кампанії, а також фільми, аудіо, учасницькі практики⁹. У нашому випадку методами також є експедиції до певних місць для дослідження та художнього осмислення теми зміни клімату, інтервенції у громадських просторах, робота з архівною документацією тощо.

⁵ The art of social change – Talking Point | Tate. URL: URL: <https://www.tate.org.uk/art/tate-exchange/art-social-change>.

⁶ Для критичного огляду так званого "соціального повороту" в мистецтві ми рекомендуємо ознайомитися з критичним оглядом такого роду практик мистецтвознавиці Клер Бішоп у її статті The social turn: collaboration and its discontents, 2006. URL: https://www.gc.cuny.edu/CUNY_GC/media/CUNY-GC/Graduate-Center/PDF/Art%20History/Claire%20Bishop/Social-Turn.pdf

⁷ Mapping the Landscape of Socially Engaged Artistic Practice, Frasz A., Sidford H. Art Making Change 2017 URL: http://artmakingchange.org/wp-content/uploads/2017/09/Mapping_the_Landscape_of_Socially_Engaged_Artistic_Practice_Sept2017.pdf. Accessed 12 Jul. 2019.

⁸ Списий опис дотичних таких дотичних понять, як приклади дотичних понять - socially engaged practice, political art, participatory art, activist art, artivism, community art, environmental art, ecological art, new genre public art доступне на Art Terms | Tate. URL: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms>.

⁹ Мистецькі практики, що свідомо залучають людей до активної взаємодії з процесом створення роботи (цей процес може бути й самим фокусом роботи). Для більш детального ознайомлення - див. Kelly M., Encyclopedia of Aesthetics, Oxford University Press, 2014. Participatory Art. - Arts Research Center. URL: http://arts.berkeley.edu/wp-content/uploads/2015/03/Participatory_Art-Finkelpearl-Encyclopedia_Aesthetics.pdf.

✓ Створення такого мистецтва часто є процесом колаборації з іншими мист_кинями, людьми з інших сфер, організаціями, державними та недержавними установами, рослинами, тваринами та іншими представниками органічного і неорганічного світу. Тому часто створена робота не є художнім висловом одного митця або мисткині. Спільний процес роботи є центральним порівняно з фінальним «продуктом». Наприклад, якщо художни_ця вирішує, що метою роботи є поглиблення зв'язку громади із місцевим лісом, результатом можуть вважатися певні колаборативні, художні і/або активістські дії, які поглинюють цей зв'язок.

4. ХТО САМЕ І ДЛЯ ЧОГО МОЖЕ БУТИ ЗАДІЯНИЙ У ТВОРЧИХ КЛІМАТИЧНИХ ПАРТНЕРСТВАХ

Творчі кліматичні партнерства можуть відбуватися по-різному. Ми опишемо кілька типів та наведемо приклади кожного з них:

- 1 між мист_кинями і науков_ицями і мист_кинями та активіст_ками як партнерства на рівні людей;
- 2 між мист_кинями та інституціями (культурними або кліматичними);
- 3 між мист_кинями та громадами;
- 4 між інституціями.

Людина – людина (мистецько-наукові та мистецько-активістські колаборації, які було створено в межах Кліматично-мистецьких лабораторій)

У такому партнерстві мист_кині, активіст_ки, науков_иці взаємодіють між собою для створення та реалізації спільного задуму. Воно часто будується на взаємному інтересі та бажанні спільно сформувати та втілити певну ідею. Таке партнерство може мати різні значення, залежно від сфер діяльності колаборант_ок:

✓ Для науков_иць – це можливість подивитися на свої дослідження з іншого боку, донести їхні меседжі до ширшої аудиторії, яка не має доступу до академічних ресурсів. Це також певний спосіб демократизації науки, коли результати наукових досліджень стають доступними та зрозумілими для ненаукової громади. Іноді цю роботу роблять і журналісти, вибираючи та адаптуючи наукові тексти. Проте різниця в тому, що мистецтво є не лише «рупором» для кліматичної науки, а й своєрідною призмою, яка пропускає через себе, інтерпретує та створює щось інше на основі вхідної інформації, – це мистецтво, яке базується на взаємодії дослідження, знань, отриманих через наукові та художні методи та способи осмыслення світу.

✓ Для активіст_ок – це спосіб активізувати свої громади, вести діалог у зовсім іншій формі, залишаючи людей до теми зміни клімату через мистецтво, особистий досвід відчуття проблеми.

✓ Для мист_кинь – це новий контекст і спосіб поглибити свою практику через винесення мистецтва за межі мистецького дискурсу. Робота з темою зміни клімату може мати багато проявів, і взаємодія з активіст_ками чи науков_ицями може створити синергію, яка стане джерелом натхнення, осмыслення теми зміни клімату в абсолютно інший спосіб, аніж крізь взаємодію з нею через звіти кліматичних конференцій та статей у медіа.

ПРИКЛАД: «ZONG»

Що: «zong» – інсталяція, що включає в себе відео, фото, віднайдені об'єкти, наукову статтю та розроблений еко-маршрут¹⁰.

Хто: мистецьке об'єднання «ruins collective» (антропологиня Тета Цибульник та режисер Еліас Парвулеско) та біологиня і дендрологиня Світлана Потоцька.

де: Замглай, Чернігівська область.

Контекст: «ruins collective» – об'єднання художників та незалежних кінематографістів, що працюють на межі сучасного мистецтва та кіно. У своїх роботах колектив намагається осмислювати складні проблеми сучасного світу – екологію, урбанізм, історію, ідентичність. Об'єднання не має постійного складу учасників і відкрите до гнучких колаборацій навколо конкретних проектів. Однією з таких стала робота над проектом «zong» разом з кандидаткою біологічних наук, доценткою кафедри екології та охорони природи, вчителькою біології Чернігівського обласного ліцею Світланою Потоцькою. Це партнерство народилося та було втілене в межах Кліматично-мистецьких лабораторій.

Перебіг: Після визначення загальної теми (водяно-болотні угіддя) та приблизного результату (фільм, інсталяція) розпочалося дослідження. Розподіливши обов'язки, Тета з Еліасом проаналізували знайдені Світланою в Чернігівському міському архіві матеріали про ландшафтний заказник Замглай. Оскільки ідею було дослідити міфологічні, економічні та екологічні значення боліт, пошук включав інформацію як краєзнавчі – локальні міфи та легенди про болота, так і природничу – про роль боліт у вуглецевому циклі та підтримці біорізноманітності.

Сформувавши достатню теоретичну базу, Світлана, Тета й Еліас вирушили в експедицію до Замглай, щоб на власному досвіді спробувати зрозуміти це місце та його значення. Під час експедиції вони не лише робили фото, відео та записували аудіоматеріали, а й спілкувалися з місцевими жителем(ями)ками про їхній зв'язок з цим місцем, дивилися, що лишилося від торф'яного заводу на території нинішнього заказника, та намагалися відслідкувати взаємозв'язки між його екологічними, культурними та індустріальними вимірами.

Відзначивши фото- та відеоматеріали в заказнику, а також зібрали артефакти, Тета й Еліас перейшли до опрацювання матеріалу та надання йому художньої форми:

- короткометражного фільму;
- наукової статті;
- туристичного маршруту;
- інсталяції із зібраних об'єктів (яка включала зібраний та задокументований гербарій із заказника, об'єкти природного і людського походження – гілки, земля, каски, шматки схем).

Ця робота стала частиною виставки «Надзвичайний кліматичний рух» – підсумкової події, яка зібрала всі роботи, створені в межах Кліматично-мистецьких лабораторій.

¹⁰ zong - ruins collective.URL: <https://www.ruins.today/zong>

ЛЮДИНА / МИСТ_КИНЯ – ОРГАНІЗАЦІЯ

У такому партнерстві митець або мисткиня можуть взаємодіяти із зацікавленою організацією в процесі створення роботи. Цей тип відрізняється від попереднього тим, що, незважаючи на залученість представників організації у формування партнерства, мист_киня взаємодіє з організацією на інституційному рівні. Простір та глибина такої взаємодії залежать від зацікавленості обох сторін.

Партнерство може відбуватися в такому форматі: мист_киня занурюється в контекст роботи організації (місцевої екологічної ГО, департаменту охорони природи, університетської лабораторії тощо), проводить час із співробітницями, ознайомлюється з робочими матеріалами, відвідує робочі зустрічі та синтезує цей досвід через призму власної художньої практики. Результатом співпраці можуть бути:

- для екологічної або кліматичної організації – можливість побачити свою роботу та цілі під іншим кутом зору, переглянути робочі процеси, усвідомити інші способи комунікації своєї теми;
- для мист_кинь – можливість зануритися у зазвичай «закритий» простір та мати доступ до інформації, людей та контексту в незвичний спосіб.

Для організації, яка залучає мист_киню до такої взаємодії, дуже важливо розуміти, що мист_киня не виконує замовлення створити щось у певний спосіб, а має повну свободу інтерпретувати взаємодію та отриману інформацію для створення кінцевої роботи.

ПРИКЛАД: «ARTIST PLACEMENT GROUP»

Що: партнерство між художником та міською радою м. Бірмінгем¹¹.

Хто: художник і режисер Роджер Ковард, міська рада Бірмінгема (Англія, Велика Британія), група «Artist Placement Group» (APG)¹².

де: місто Бірмінгем, Англія.

Контекст: Партнерство ініціювала організація APG з метою створення так званих «резиденцій» для мист_кинь у різних немистецьких організаціях. Ідея полягала в тому, що через передачу навичок та змішування людей, які зазвичай не взаємодіють одні з одними, мист_кині зможуть відігравати більш активну та впливову роль у суспільстві.

Перебіг: Після кількох років перемовин з департаментом соціальних послуг та департаментом довкілля Бірмінгемського муніципалітету групі APG вдалося переконати їх профінансувати два місяці роботи режисера-документаліста Роджера Коварда в районі Смол Хіт. Разом із командою урбаніст_ок і соціолог_инь вони шукали способи ревіталізації та регенерації занедбаної частини міста.

¹¹ Work in contradictions: The Open Brief and Incidental Person revisited, 2015, URL: https://en.contextishalfthework.net/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Report_Symposium_APG_Berlin2015_eng.pdf?x44276

¹² Artist Placement Group – Context is Half the Work. URL: <https://en.contextishalfthework.net/about-apg/artist-placement-group/>

Зокрема, Роджер провів серію воркшопів з місцевими житель_ками, під час яких вони разом документували поступову деградацію і руйнацію району та чітко донесли цей меседж місцевій владі. У деяких випадках воркшопи стали відправною точкою для інших районних ініціатив. Міська рада побачила цінність такого підходу і профінансувала поглиблення партнерства. До Роджера долучилася низка мист_кинь, які допомогли створити кілька перформансів за участі місцевого населення та аматорських театральних груп. Спільна підготовка вистав відіграла важливу роль, оскільки покращила розуміння соціальної динаміки в районі.

На основі організованих воркшопів та виставок Роджер створив фільм «The Most Smallest Heath in the Spaghetti Junction» (1977) про візуальну та вербалну комунікацію між жителями району та місцевою владою.

Воркшопи та безпосередньо фільм Роджера мали велике значення для розуміння соціальної динаміки в місті, взаємозв'язків людей між собою та довкіллям. Для міської ради Бірмінгема результати проекту були дуже важливими для створення плану розвитку районів.

Хоч і непов'язані із зміною клімату напряму, вони дали поштовх для діалогу про те, що таке місто для життя, роль низових ініціатив у творенні змін та про соціальні нерівності – а це і є одні з ключових тем, нерозривно пов'язані із зміною клімату.

МИСТ_КИНІ – ГРОМАДА

У такому партнерстві митці взаємодіють з людьми – конкретними громадами або групами, у яких вони зацікавлені, яким хочуть допомогти або долучитися до створення соціальних змін. Партнерство може передбачати будь-яку мистецьку форму, яка залучає людей до діалогу або співпраці. **Елемент участі тут ключовий, оскільки часто процес створення важливіший за саму художню роботу.**

Як Том Фінклперл зауважив у своїй книжці «Що ми зробили: розмови про мистецтво та соціальну кооперацію», «мистецтво соціально залучене тоді, коли сама соціальна взаємодія якоюсь мірою стає мистецтвом»¹³.

Мист_кині, які практикують такі колаборації, часто проводять багато часу разом із людьми, задіяними в процес, щоб якомога краще зрозуміти місцевий контекст та потреби.

Як говорить художник Рік Лове: «Потрібні роки, щоб культивувати відносини з громадою (за умови, що ти приходиш туди ззовні)... було б дуже самовпевнено подумати, що ти можеш взяти і зрозуміти всі нюанси громади і місця за короткий час»¹⁴.

Мистецькою метою тут може бути допомога громаді досягти спільноти мети, підвищення рівня обізнаності з певною темою, заохочення до діалогу навколо важливих питань або ж навіть зміни в поведінці та практиках людей.

¹³ Finklepearl, T. What We Made: Conversations on Art and Social Cooperation, Duke University Press Books, 2013

¹⁴ What Rick Lowe's MacArthur Grant win means for art and social practice, Miranda C, LA Times, 2014, URL: <https://www.latimes.com/entertainment/arts/miranda/la-et-cam-what-rick-lowes-macarthur-grant-win-means-for-social-practice-art-20140918-column.html>

ПРИКЛАД: «COOKING SECTIONS» – «CLIMAVORE: ON TIDAL ZONES»

Що: «КЛІМАТОЇДСТВО: у зонах припливів» (анг. «CLIMAVORE: On Tidal Zones») – інсталяція, воркшопи, дискусії, колективне вирощування їжі та збір урожаю¹⁵.

Хто: художній колектив «Cooking Sections» (Даніель Фернандез Паскаль і Алон Швабе) разом з місцевими жителями острова Скай, Шотландія.

де: острів Скай, Шотландія.

Контекст: для «Cooking Sections» ця співпраця була однією із серії соціально-мистецьких практик взаємодії з громадами в різних прибережних зонах, з якими вони досліджують те, як харчування та способи виробництва харчових продуктів взаємопов'язані зі зміною клімату, та шукають способи харчуватися більш «регіонально» та свідомо. Це партнерство відбулося у співпраці з місцевою продюсерською організацією «ATLAS Arts» (Шотландія), місцевими школами та ресторанами.

Перебіг партнерства: Члени «Cooking Sections» на деякий час стали частинкою життя населення міста Портрі, Шотландія. За допомогою місцевої культурної організації «ATLAS Arts» вони познайомилися з власниками місцевих кафе та ресторанів, громадськими організаціями, представниками навчальних закладів, залучивши їх до втілення ідеї проекту. Для цього використали неформальні інтерв'ю, зустрічі та розмови. Завдяки цьому початкова ідея – створити щось разом із місцевими жителями на перетині теми їжі і зміни клімату – набула змісту, який визначали не лише художники, а й місцеві жителі, задіяні в проект.

У результаті тривалого спілкування та обговорення ідеї з місцевими жителями «Cooking Sections» вдалося колективно реалізувати кілька задумів:

- ✓ Інсталяція на березі затоки Портрі – металева конструкція із столу та лавиць. Під час відпливу вона слугувала місцем зустрічей, обговорень та обідів (приготованих з локальних інгредієнтів – морської капусти, устриць, молюсків і мідій) з місцевими жителями. Під час припливу інсталяція занурювалася під воду.
- ✓ Воркшопи для місцевих жителів, проведені на вищезгаданій конструкції. Учасники вчилися готувати страви з місцевих морських інгредієнтів та обговорювали, як їх можна вирощувати без шкоди довкіллю та іншим живим істотам.
- ✓ Воркшопи з місцевими поварами з приготування страв із місцевих інгредієнтів, які сприяють очищенню місцевих вод.
- ✓ Внесення відвідин інсталяції та проведення на ній навчальних заходів до освітньої програми місцевої школи.
- ✓ Створення рецептів з місцевих інгредієнтів, у яких описано не лише спосіб приготування, а й роль цих інгредієнтів у місцевих екосистемах та вплив зміни клімату на них.

¹⁵ CLIMAVORE: On Tidal Zones - Cooking Sections. URL: <http://www.cooking-sections.com/CLIMAVORE-On-Tidal-Zones>

ОРГАНІЗАЦІЯ – ОРГАНІЗАЦІЯ

Творче партнерство двох або більше організацій / ініціатив для втілення ідей, пов'язаних із зміною клімату, – ще один тип співпраці, коли організації об'єднуються із спільною метою. Завдяки такому типу партнерства (із залученням багатьох людей, які не належали до жодної з організацій-ініціаторок) були втілені Кліматично-мистецькі лабораторії.

Дві громадські організації – ITTA та «Еколтава» реалізували проект, створивши простір для трансдисциплінарних співпраць між людьми з мистецького, наукового й активістського секторів.

Збільшення кількості колаборацій між культурними та екологічними організаціями або департаментами державних установ – один із трендів громадської роботи, за даними дослідження, проведеноого World Cities Culture Forum. Приклади такої кооперації можна спостерігати в багатьох містах. Для підтримки Амстердамської програми зі сталості (анг. Amsterdam's sustainability programme) міська адміністрація найняла проектн_у менеджер_ку, щоб разом з культурним й екологічним відділами розробити програми і тренінги зі сталості для ключових культурних закладів Амстердама. У Сан-Франциско Художня рада працювала разом із департаментом екології та демонструвала найновіші технології енергозбереження та «зеленого» будівництва, а також створила тематичну програму для громадського центру, художньої галереї та місця для вистав.

ПРИКЛАД: КЛІМАТИЧНИЙ МУЗЕЙ (CLIMATE MUSEUM)

Що: Кліматичний музей.

де: Нью-Йорк, США.

Хто: Кліматичний музей та міська адміністрація Нью-Йорка.

Контекст: Започаткувавши партнерство з адміністрацією міста Нью-Йорк (безпосередньо з офісом мера та відділом кліматичної політики і програм), група правозахисни_ць й екологічних активіст_ок створила Кліматичний музей. Сьогодні він слугує простором для діалогу про наслідки зміни клімату та можливі шляхи зменшення негативного впливу для міста та його житель_ок. Партнерство будується на визнанні того, що нам потрібна культура, щоб каталізувати структурну трансформацію суспільства. Сторони, задіяні в партнерстві, також погоджуються, що поєднання науки, мистецтва та дизайну здатне залучити людей до кліматичних дій та допомогти створити необхідні для них інструменти та зв'язки.

Перебіг партнерства: У 2015 році, через кілька тижнів після урагану Сенді, правозахисниця Міранда Мессі запитала себе: «То чого ж не вистачає?» Існували кліматичні політичні організації, кліматичні дослідницькі центри, але не було нічого про зміни клімату для широкого загалу. У США були музеї хмарочосів, мистецтва, їжі, першої поправки до Конституції, але не вистачало музею, який залучав би населення до однієї з наймасштабніших проблем людства – зміни клімату.

¹⁶ World cities Cultures Forum, Culture & Climate Change: 14 World Cities Tackling Climate Change Through Culture, 2019, URL: http://www.worldcitiescultureforum.com/assets/others/WCCF_Report_June_28_FINAL_v4.pdf

¹⁷ Climate Museum, URL: <https://climatemuseum.org/>

У Нью-Йорку Міранда та її команда заручилася підтримкою колишніх колег-юрист_ок та взялася за розвиток стратегії музею. Вони також працюють у партнерстві з кліматичним відділом офісу мера Нью-Йорка над розробкою стратегії та залученням стейкхолдерів у громіздкий процес створення музею з нуля.

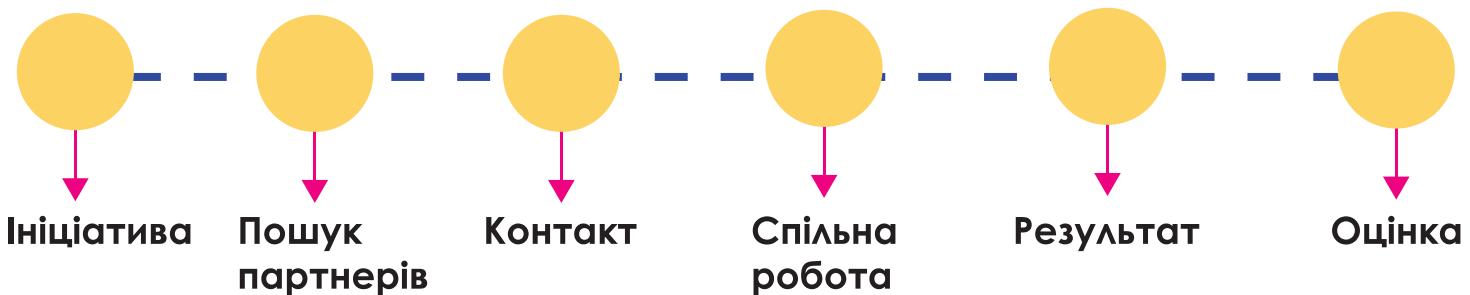
Від початку існування у 2015 році музей змінив кілька адрес і все ще шукає постійне приміщення. За цей час у ньому відбулося кілька художніх виставок, відкрився кліматичний хаб як простір для кліматичних й освітніх заходів і місце, де люди могли написати «кліматичні попередження» (які згодом стали частиною «Climate Signals» – інсталяції з електричних дорожніх знаків, що в різних місцях Нью-Йорка показували попередження про зміну клімату).

Як і музей, саме партнерство триває і має амбітні плани створити кліматичні музеї в кожному американському місті та продовжувати залучати широку аудиторію не лише до осмислення зміни клімату, а й до конкретних дій.

Кожне з цих партнерств може мати потужний вплив на задіяні сторони, адже об'єднує людей (й організації), які по-різному взаємодіють зі світом. Вони можуть створити мережу зв'язків як між окремими людьми, так і між організаціями і секторами, яка слугуватиме простором для подальшої взаємодії у розкритті теми зміни клімату. Цей цінний особистий досвід у поєднанні із взаємним підсиленням ідей одне одно_ї може далі транслюватися у посилення соціальної єдності та роботи із темою зміни клімату через кооперацію.

5. ЕТАПИ ТВОРЧИХ КЛІМАТИЧНИХ ПАРТНЕРСТВ

У цьому розділі представлені етапи того, як може відбуватися ваше партнерство. Кожний з них залежить від багатьох факторів, тому наведений перелік варто сприймати швидше як орієнтир. Тут описано, що може відбуватися на кожному етапі, та наголошено на нюансах, які потребують особливої уваги. Разом вони становлять процес творчого кліматичного партнерства.

ІНІЦІАТИВА = ВІДПРАВНА ТОЧКА

Творчі партнерства в контексті роботи зі зміною клімату можуть мати різноманітні відправні точки. Наприклад, особистий інтерес мист_кинь, науков_иць або активіст_ок зануриться в тему зміни клімату разом із людиною з іншої сфери діяльності. Якщо партнерство ініціює організація, це може бути внутрішній інтерес до побудови міжсекторних співпраць у регіоні (чи між регіонами або країнами) для формування нових знань, навичок та способів роботи зі зміною клімату. Мотивувати такі інтереси можуть прагнення політичних змін та рішучих дій для відвернення кліматичної кризи.

Для прикладу наведемо кілька мотивацій, які можуть стати відправною точкою створення творчого кліматичного партнерства:

- 1 створення дійсно нової ідеї / проекту, що по-іншому осмислює тему зміни клімату (це може бути візуальна, аудіальна робота, подія, текст, дискусія, перформанс, танець, ініціатива, воркшоп тощо);
- 2 комунікація теми зміни клімату для широкої публіки в новий спосіб;
- 3 зацікавлення місцевих жителів до питання зміни клімату через культуру і мистецтво;
- 4 навчання нових професійних та міжособистісних навичок;
- 5 зацікавленість у взаємодії з творчими людьми з інших сфер у контексті зміни клімату.

Запитання для себе на цій стадії:

- Чому саме мені / моїй організації потрібне таке партнерство?
- Як я / ми уявляю / уявляємо творчу (або трансдисциплінарну) співпрацю і чим вона відрізняється від того, як я / ми працюю / працюємо зараз?

ПОШУК ПОТЕНЦІЙНИЙ ПАРТНЕР_ОК = ВСТАНОВЛЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ

Після того, як ви визначилися, чому ви / ваша організація хотіли б ініціювати творче кліматичне партнерство, варто ідентифікувати потенційно зацікавлених людей або організації – визначити можливих стейкхолдерів.

Кліматично-мистецькі лабораторії виступали своєрідним медіатором процесу пошуку партнер_ок. Ми створили простір, де група попередньо зацікавлених людей зібралася разом, очікуючи сформувати творчі кліматичні партнерства та створити разом трансдисциплінарні роботи, які в різний спосіб працюють зі зміною клімату. У вашому місті / регіоні може існувати організація, яка теж могла б допомогти знайти потенційних партнерів.

Поза простором таких проектів, як Кліматично-мистецькі лабораторії, пошук зацікавлених людей може відбуватися через нетворкінг та розповсюдження ідеї потенційного партнерства на різних тематичних заходах – спеціалізованих кліматичних подіях (кліматичні табори – Green Camp, Енерджайзер Кемп, кліматичні форуми – Енергія Змін), інформаційних та просвітницьких заходах таких організацій, як «Екодія», «Інша Освіта», «Світ Освіт», «Еколтава», «350.org», «Українська молодіжна кліматична асоціація» (УМКА), «Єдина Планета», «Екоклуб» представництво Фонду Гайнріха Бюля в Україні, Британська Рада тощо), спеціалізованих мистецьких заходах (відкриття виставок чи культурних просторів, заходи в музеях).

Для пошуку потенційних партнерів важливо розповсюдити інформацію про вашу зацікавленість у творчій співпраці через різні канали – соціальні мережі, спеціалізовані медіа, локальні ЗМІ, розсылки дружніх організацій, а також розповісти про свій намір / задум друзям і знайомим. Дуже доречно створити онлайн-анкету, через яку охочі зможуть повідомити про свою зацікавленість.

Також ви можете звернутися до місцевих галерей / культурних установ / громадських організацій чи освітніх закладів за рекомендацією людей з їхніх професійних спільнот, які можуть бути зацікавлені у співпраці.

Запитання для себе на цій стадії:

- Чому людям, з якими я уявляю співпрацю, має бути цікава моя ідея?
- Чи скориста_лася я всіма можливими ресурсами та платформами для пошуку партнерів?

КОНТАКТ = ПАРТНЕРСТВО ПОЧИНАЄТЬСЯ

Після усвідомлення власної мотивації до створення творчого кліматичного партнерства заради клімату та окреслення шляху пошуку партнер_ок наступний і основоположний крок – безпосередній контакт та розмова із потенційно зацікавленими людьми й організаціями.

На цій стадії дуже важливо почути цілі одне одного та окреслити, якими можуть бути спільні цілі та бажані результати роботи. Це необов'язково детально сформульований список, але має бути зрозумілий вектор розвитку співпраці та її можливі форми втілення. Також дуже важливо письмово зафіксувати очікування всіх сторін від взаємодії.

Стадія початкового контакту відіграє дуже важливу роль у подальшій співпраці, адже тут формуються такі базові речі, як розуміння одне одного та перетину інтересів одне одного. Якість цього розуміння потім слугуватиме основою у роботі разом.

На цій стадії важливо якомога більш відкрито та детально поділитися із потенційними партнер_ками своїм баченням процесу. Ви хотіли б разом написати статтю і залучити художни_цю до співавторства? Ви хотіли б разом поїхати в наукову експедицію чи провести експерименти в лабораторії і перетворити результати на художній витвір? Можливо, ви хотіли б організувати кампанію із припинення видобутку вугілля у вашому районі, залучивши мист_киню для створення потрібних візуальних матеріалів – постерів, банерів? Або ж ви хотіли б зустрітися кілька разів, залишаючись відкритими до потенційних результатів співпраці? Що б це не було, дуже важливо поділитися вашим баченням процесу та його результатів з потенційними партнер_ками.

У Кліматично-мистецьких лабораторіях стадія контакту відбулася у фасилітованій та дуже інтенсивній формі. Оскільки ми були обмежені в часі, маючи 8 днів, то випробовували різні форми взаємодії, вправи та розмови, під час яких учасни_ці змогли розкрити себе та поспілкуватися з усіма, щоб визначитися, хто і з ким уявляє свою співпрацю.

Під час Кліматично-мистецьких лабораторій форми взаємодії були направлені на розуміння того, як ми отримуємо (та створюємо) знання на особистому й професійному рівні. У цьому нам допомагали прогулянки карпатськими горами.

На одній із таких прогулянок-вправ «Метод», проведений митцем і культурним діячем Олександром Долгим, учасни_ці мали годину на те, щоб побути в просторі в найбільш прийнятний для себе спосіб. Опісля вони поділилися між собою враженнями та спостереженнями: дехто приніс зібраний гербарій, дехто мішок сміття, дехто світлину, дехто імпровізовану поезію, дехто роздуми.

Іншою прогулянкою-взаємодією з оточенням була звукопрогулянка разом з мисткинею і культурною менеджеркою Анною Хвиль. Учасни_ці дослухалися до карпатського лісу та формували свої уявлення місцевого звукошафту¹⁸.

У створенні творчих кліматичних співпраць важливо бути уважними до «способів взаємодії зі світом» вашого партнера або партнёрки адже в роботі над спільною ідеєю саме такі відмінності роблять ваші світогляди взаємодоповнювальними.

Запитання для себе на цій стадії:

- Чи комфортно мені обговорювати ідеї з цією людиною?
- У чому наші погляди збігаються, а в чому розходяться?
- Чи є в нас конфлікти та як ми їх вирішуємо?
- Чи є між нами чітка і зрозуміла комунікація?
- Чи знаю я, як почувається у цій співпраці потенційн_а партнер_ка?
- Що я можу зробити, щоб це партнерство відбулося цікаво і з користю для всіх задіяних осіб?

Якщо вам вдалося знайти точки перетину і ви разом відчуваєте потенціал можливої співпраці, то переходьте до наступної стадії – спільної роботи над вашою ідеєю.

РОБОТА РАЗОМ = ПАРТНЕРСТВО В РОЗПАЛІ

Це дуже цікава і насичена стадія партнерства в роботі зі зміною клімату, коли ви працюєте над безпосереднім втіленням вашої ідеї. Формат цієї стадії залежить від того, над чим саме ви працюєте, проте її компоненти дуже схожі:

- **Погодження ідеї між партнер_ками на концептуальному рівні.** Це означає зрозуміти форму та зміст вашої спільної роботи. Ця стадія передбачає постійний діалог та напрацювання бачення й конкретних кроків, як ідея буде втілюватися в життя. Якщо у вас є сумніви або побоювання, дуже важливо відверто про них говорити, щоб концепт вашої ідеї однаково відображав бачення зацікавлених сторін.
- **Розподіл ролей та відповідальності** залежно від очікуваного результату та компетенцій і бажань колаборант_ок, визначення загального плану дій, ресурсних і фінансових потреб.
- **Погодження таймлайну і ресурсного / фінансового плану роботи.** На цій стадії ви «приземляєте» ідею та продумуєте, як вона може бути втілена, протягом яких часових рамок та із зачлененням яких ресурсів (людських, часових, просторових, фінансових). Не варто недооцінювати цю стадію або залишати її «на потім», адже, як показує наш досвід, чудові ідеї та колаборації можуть зазнати невдачі саме через погане планування цих практичних аспектів партнерства.

¹⁸ В англійській мові, крім поняття ландшафт (landscape) існує поняття звукошафту (soundscape) - сполучення звуків, які складають собою певне місце. Для більш широкого огляду поняття радимо Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World, Schafer M., 1994

Протягом усього процесу дуже важливо повертатися до сформульованих на початку очікувань та переглядати їх, запитуючи себе:

- Після більш глибокої роботи разом цілі, сформульовані на початку, актуальні чи змінилися?
- Якщо цілі або очікування змінилися, як саме?
- Чи знає і розуміє мій партнер про цю зміну?
- Чи змінилися очікування іншої сторони та чи варто нам переглянути результат взаємодії?

У Кліматично-мистецьких лабораторіях, а особливо на початковій стадії формування ідей, ми використовували різні вправи, які допомагали учасникам подивитися на їхні задуми з різних сторін. Однією з таких вправ, проведених мисткинею Вікторією Миронюк, було «усиновлення» ідей інших тандемів. На етапі, коли вже були частково продумані концепції спільних робочих планів, тандеми обмінялися ідеями й мали кілька годин на те, щоб зануритися в «усиновлену» ідею іншого тандема. Учасники повинні були не просто зануритися в задум, а розвинути його, базуючись на особистих розуміннях та відчуттях того, як можна підсилити ідею. Після кількох годин, проведених за роботою над «усиновленою» ідеєю, тандеми поділилися своїми версіями розвитку подій з авторами ідей та рештою учасників. Ця вправа дала змогу, з одного боку, відпустити свою ідею у вільне плавання та дозволити їй повернутися наповненою новими, неочікуваними сенсами. З іншого боку – зрозуміти логіку формування ідеї у творчому кліматичному партнерстві, не будучи напряму задіяними в ньому.

NB! ~~~~~не-по-ро-зуміння

Працюючи разом з людьми з інших сфер, ви можете стикатися з відмінним від звичного вам стилю роботи, планування, розподілу часу та відносин у робочому процесі^{19,20}. Коли такі відмінності починають проявлятися, не варто їх ігнорувати. Усвідомлення та відкрите обговорення допоможе побудувати довіру в процесі та уникнути «вибуху» непорозуміння на подальших стадіях співпраці.

Якщо у вашій співпраці все ж таки назріває конфлікт, варто спробувати його вирішити – самостійно або ж із за участю медіатора. Варто пам'ятати, що непорозуміння або конфлікти (за умови, що вони вирішенні і розв'язані) можуть допомогти посилити довіру в партнерстві, а також виявити нюанси взаємодії, які не були очевидні на початку. Це може стати ресурсом для створення дійсно нових ідей.

Партнерство – це в будь-якому разі не раз-і-назавжди вирішена домовленість.

Партнерство – це завжди про активну роботу одне з одним, відкритість до розбіжностей у поглядах та готовність працювати з ними.

¹⁹ Для більш широкого огляду групової динаміки та інструментів для організації спільної роботи радимо Посібник для тренерів з неформальної освіти - Інша Освіта 2015, URL: http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2019/03/Handbook-for-Trainers2_10.pdf

²⁰ Для прикладу вправ та ігор, які можуть допомогти зрозуміти, як і зміну клімату, так і одне одного, радимо The Systems Thinking Playbook for Climate Change: A Toolkit for Interactive Learning, Sweeney L., et. al. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 201, URL <http://klimamediathek.de/wp-content/uploads/giz2011-0588en-playbook-climate-change.pdf>.

Кілька аспектів, на які варто зважати для запобігання виникненню конфліктної ситуації у вашому партнерстві:

- **Мова** – ми використовуємо професійний сленг, часто не усвідомлюючи, що його не розуміють ті, хто перебуває поза нашою інформаційною бульбашкою. Агробіоценоз, міцелій, вуглецевий цикл та біорізноманіття можуть бути зрозумілими поняттями, а квір, перформанс, фасилітація і наративи здаватися словами з іншого світу або навпаки. Дуже важливо зупинятися, перепитувати, чи всі на одній хвилі і розуміють, про що йде мова.
- **Власні стереотипи** – «науковці працюють з цифрами», «митці такі емоційні», «активісти дуже галасливі». Не розуміючи іншу сферу, ми можемо легко піддатися різним стереотипам, відповідно до них швидко оцінити малознайому людину, навіть не спробувавши її зрозуміти. У партнерствах, які включають людей з різних сфер, це питання стоїть особливо гостро. Варто усвідомити та зважати на стереотипи. Відвірте обговорення їх у партнерстві допоможе побудувати довіру, потрібну для якісної співпраці.
- **Неясність суті** – у своїх власних сферах ми зазвичай знаємо, що і для чого відбувається і який очікувати результат. Трансдисциплінарне партнерство створює набагато ширше поле того, що може відбуватися в результаті взаємодії. Це водночас і привілей, і складність такого партнерства. Тому, щоб не загубитися в полі можливостей, варто якомога чіткіше обговорювати та письмово зафіксувати очікування від партнерства – форму та зміст результатів, а також переглядати їх у процесі роботи.
- **Розбіжності у світоглядах** – буває, що в процесі спільної роботи люди розуміють, що погляди на певні речі фундаментально відрізняються, що створює конфліктну ситуацію, яка стає перепоною в роботі. Певний ступінь конфлікту в міжсекторній співпраці є невід'ємною частиною роботи при поєднанні різних способів мислити і діяти. Проте, щоб цей конфлікт не став руйнівним для партнерства, а перетворився на джерело поглиблення спільної ідеї, дуже важливо ідентифікувати його як тільки з'являються перші ознаки, та шукати шляхи вирішення.

На цій стадії важливо пам'ятати про цінності²¹, які допоможуть зробити партнерство цікавим і водночас приємним досвідом:

ПОВАГА ДО РІЗНОМАНІТТЯ	ВІДКРИТІСТЬ
КОНСТРУКТИВНА КРИТИКА	ДОВІРА
УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ КОНСЕНСУСНО	ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ
ГОТОВНІСТЬ МАТИ СПРАВУ З ІНШИМИ ПОГЛЯДАМИ	РІВНІСТЬ
РОЗУМІННЯ ВЛАСНОЇ СФЕРИ І БАЖАННЯ ЗРОЗУМІТИ ІНШУ	СВОБОДА

²¹ Цінності для творчих кліматичних співпраць, наведені у цьому Дороговказі, були сформовані спільно з усіма учасницями та організаторами Кліматично-мистецьких лабораторій

РЕЗУЛЬТАТ

Результат творчої співпраці може бути різним. Форму визначають залучені сторони, також вона залежить від їхніх навичок. Медіум мист_кині, задіяної у співпраці, відіграє важливу роль та великою мірою (але необов'язково) впливає на форму, проте зміст роботи формується всіма залученими сторонами безпосередньо в процесі.

Результатом партнерства може стати:

ПОДІЯ

ПУБЛІКАЦІЯ

ВОРКШОП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ПОХІД

МАРШРУТ

ПРОГУЛЯНКА

ВИСТАВА

ПІСНЯ

НАУКОВА СТАТЯ

ІЛЮСТРАЦІЯ

ФОТОГРАФІЯ

ПЕРФОРМАНС

ІНФОРМАЦІЙНА КАМПАНІЯ

ВИСТАВКА

Запитання для себе на цій стадії:

- Яка форма презентації роботи максимально глибоко передасть її зміст?
- Як ми можемо залучити людей до обговорення нашої роботи?

У Кліматично-мистецьких лабораторіях результатами п'яти взаємодій мист_кинь і науков_иць і мист_кинь і активіст_ок стали: перформанси і їхні документації, інсталяції, фото-, відео- та аудіороботи, колажі, наукові статті. Усі колаборативні роботи були представлені у формі виставки «Надзвичайний кліматичний рух» у Чернівцях та Києві.

Частиною творчого процесу співпраці для нас також було формування ідеї виставки – «Надзвичайний кліматичний рух» та проголошення під час неї «надзвичайного кліматичного стану». Останнє стало символічним актом привернення уваги до катастрофічного масштабу антропогенної зміни клімату і водночас закликом до дії. Ми невипадково обрали гру понять руху і стану для того, щоб передати певну іронію: надзвичайний кліматичний стан потребує надзвичайного кліматичного руху.

Ця виставка стала ще й своєрідним маніфестом того руху, частиною якого ми є та який бажаємо підсилювати, – трансдисциплінарного, солідарного руху для відновлення кліматичної справедливості та визнання базової цінності життя всіх живих істот на планеті.

Проголошення «надзвичайного кліматичного стану» ми підкріпили Декларацією наших намірів, розробленою спільно з учасни_цями проекту, а також з представницями екологічних громадських організацій «Екодія» та «Еколтава». Наміри декларації включали: «ми будемо говорити правду» (про негайність та невідкладність чіткого визначення стану речей та потребу відкритих гідрометеорологічних даних)²², «ми будемо діяти» (для радикального скорочення викидів парникових газів та переходу на відновлювані джерела енергії) та «ми прагнемо справедливості» (припинення нещадної експлуатації природних ресурсів маленькою часткою багатьох країн і корпорацій у північній півкулі та відновлення екосистем і способів життя людей, особливо, у вразливих до зміни клімату регіонах світу).

У такий спосіб теми та поняття, які зазвичай лишаються у «кліматичній бульбашці»²³, вийшли в культурну площину, промовляючи абсолютно іншою мовою й до інших аудиторій. Такий процес створення нових форм та змістів зміни клімату і є наративуванням зміни клімату, про що йшлося на початку цього Дороговказу.

Наративи та трансдисциплінарні творчі співпраці можуть бути рушійною силою змін, яких ми потребуємо для відвернення кліматичної катастрофи. Саме через створення історії – художньої та відкритої до інтерпретації, яка комунікує з глядач_кою (або учасни_цею) через поштовх до того, щоб поставити запитання, звернути увагу.

Результатом таких співпраць може стати мистецтво, яке не маскує, а навпаки – звертає нашу увагу на історію змін, що відбуваються довкола. Яке відображає дисонанс у світі і пов'язаний з цим внутрішній неспокій. Яке прагне артикулювати невдоволення і протест. Яке струшує наші звички і руйнує кордони сприйняття. Яке деконструює фіксовані ідентичності та змушує взаємодіяти одне з одними. Яке виводить нас із буденності та ставить під питання нашу співучасть у повсякденній експлуатації і насили. Мистецтво, яке змушує відчути, що зараз як ніколи варто замислитися над тим, що означає бути людиною та що таке відповідальність. Мистецтво, яке створює візії та альтернативи того, як ми можемо взаємодіяти, підсилюючи одне одного. Ми переконані, що таке глибоке занурення в осмислення не просто зміни клімату, а й більш глобально – відносин людей та решти живого світу, зможе катализувати необхідні культурні і політичні трансформації у суспільстві.

ОЦІНКА

Остання, проте важлива стадія в циклі творчого партнерства. Оцінка партнерства – це спроба проаналізувати, що відбулося, разом, поділитися враженнями та думками про перебіг партнерства.

²² На даний момент в Україні гідрометеорологічні дані можна отримати лише на платній основі і коштує дуже дорого (на приклад. при спробі проведення оцінки вразливості м. Чортків, з'ясувалося, що такі дані коштували б 140 тис. грн.)

²³ У фахових середовищах, в тому числі, кліматичному активізмі, можуть формуватися так звані "фахові бульбашки" - ситуації, в яких, люди, взаємодіючи з великою кількістю однодумців, починають вважати, що решта суспільства поділяє їх переконання та оцінку того, що відбувається. Такі бульбашки можуть бути корисними, але й можуть перешкоджати ефективній комунікації теми зміни клімату

Оцінку творчого кліматичного партнерства можна поділити на кілька рівнів та пов'язаних з ними питань:

- **Особистісний:** які враження в партнерів від перебігу проекту, як люди почуваються після його завершення, чи справдилися очікування, які взаємодії відбулися між людьми на особистому рівні, чи були конфлікти або складнощі та як вдалося їх подолати, що здивувало / розчарувало / змусило задуматися? Обговорення відповідей на ці питання допоможе партнерам відрефлексувати та оцінити взаємодію одне з одним і краще зрозуміти, що відбулося.
- **Результати:** що саме було зроблено, які активності проведені, чи вдалося досягти всіх поставлених на початку цілей (а якщо ні, то чому). Ці питання допоможуть сфокусуватися на тому, що безпосередньо відбулося в партнерстві на рівні втілення вашої ідеї.
- **Вплив:** які зміни відбулися в результаті нашого партнерства на особистісному, організаційному та соціальному рівнях, які зміни відбулися в контексті роботи зі зміною клімату? Аналіз цього рівня допоможе повернутися до метарівня вашої співпраці та оцінити глобальні цілі та мотиви, які спонукали вас до створення творчого кліматичного партнерства.

КОРИСНІ РЕСУРСИ

Організації / проекти / рухи

ASKUS - налагоджує співпрацю між мист_кинями і науков_ицями <http://www.askus.org.uk/>

Cape Farewell - створюють культурний нарратив зміни клімату через об'єднання мист_кинь, науков_иць і журналіст_ок. Організовують кількаджневі трансдисциплінарні експедиції в Арктику <https://capecfarewell.com>

Кліматичний Музей (Climate Museum) - перший музей змін клімату в США <https://climatedemuseum.org/>

Єдина Планета - Об'єднаний рух зоозахисних, веганських та екологічних ініціатив.
<https://www.facebook.com/ngouniqueplanet/>

Центр екологічних ініціатив "Екодія" - громадська організація, яка об'єднує експертів та активістів навколо ідеї збереження довкілля через вплив на прийняття рішень.
<https://ecoaction.org.ua/>

Суспільний проект "Еколтава" - незалежне об'єднання експертів та екологічних активістів, створене в 2013 році. Базуються в Полтаві і діють по всій Україні. Ми допомагаємо будувати громади, в яких сміття сортується та переробляється, а енергія споживається ощадно.
<http://www.ekoltava.org/>

Українська молодіжна кліматична асоціація (УМКА) – платформа для взаємодії та розвитку кліматичних активістів. Створюють взаємозв'язки між активною молоддю з усієї України для втілення практичних соціально-екологічних проектів, що зменшують або компенсують антропогенний вплив на довкілля та призводять до системних сталіх змін у громадах і молодіжній культурі. <https://www.facebook.com/umkaukraine/>

Фонд імені Гайнріха Бюолля - це неурядова ресурсна організація, яка популяризує демократичний порядок дій та змінює публічний дискурс з метою зеленого демократичного розвитку <https://ua.boell.org>

The Anthropocene Project - мультидисциплінарні співпраці у сферах мистецтва, фільму, віртуальної реальності, наукових досліджень, які досліджують людський вплив на стан, динаміку і майбутнє Землі
<https://theanthropocene.org/>

350.org - міжнародний кліматичний рух за подолання кліматичної кризи <https://350.org/>

Наука і довкілля

МГЕЗК (IPCC) - перша точка дотику, для тих, хто хоче зрозуміти зміну клімату. Міжурядова група експертів з питань змін клімату була створена для оцінки наукової, технічної і соціально-економічно актуальної інформації для розуміння зміни клімату, її потенційного впливу та варіантів адаптації і мітігації. <https://www.ipcc.ch/>

Український гідрометеорологічний центр <https://meteo.gov.ua>

Українська Кліматична Мережа - мережа неурядових екологічних організацій, що співрацюють з метою реалізації права громадян на життя в безпечному навколошньому середовищі у зв'язку із загрозою глобальної зміни клімату <http://climategroup.org.ua/>

Кафедра метеорології та кліматології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) <http://www.geo.univ.kiev.ua/uk/kafedri/meteorologiji-ta-klimatologiji.html>

Статті / Публікації

Culture and Climate Change - ессе та історії про нарративи зміни клімату, написані поетами, авторами, журналістами, нейробіологами <http://www.cultureandclimatechange.co.uk/>

Policy Handbook on Promoting Creative Partnerships - різні типи творчих партнерств та поради щодо їх формування http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/creative-partnerships_en.pdf

Uncertainty Handbook: A Practical Guide for Climate Change Communicators - практичний дороговказ для кліматичних комунікацій <https://www.creativecarbonscotland.com/wp-content/uploads/2019/04/Uncertainty-Handbook.pdf>

Зміни клімату в Україні: далі буде? - стаття Оксани Алієвої, координаторки програми «Зміни клімату і енергетична політика» <https://ua.boell.org/uk/2017/04/25/zmini-klimatu-v-ukrayini-dali-bude>

Мистецтво як п'ятий елемент - розділ публікації "Форум для людей: Місце зустрічі людей і сенсів" про: функції мистецтва; для чого та як планувати мистецькі події під час форуму; практичні приклади інтеграції мистецьких подій в програму форуму http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2019/04/Publication_ForumDliaLudei_Rozdil-II.pdf

Портали / платформи / інструменти/

Art Making Change <http://artmakingchange.org/>

Art x Social Justice - мережа мистецтва і соціальної справедливості <http://artculturejustice.com>

Art Terms - мистецька термінологія музею сучасного мистецтва Тейт Модерн, включає себе терміни вжиті в Дороговказі та багато дотичних корисних термінів <https://www.tate.org.uk/art/art-terms>

Artists and Climate Change - блог про мистецькі практики і зміни клімату <https://artistsandclimatechange.com/>

Climate Change Theatre Action - міжнародні серії читань і перформансів коротких вистав про зміну клімату, які презентуються паралельно з щорічною Конференцією ООН із Змін Клімату (COP meetings) <http://www.climatechangetheatreaction.com/>

Dark Mountain Project - художній проект письменни_ць, який радикально переосмислює історії Антропоцену і зміни клімату <https://dark-mountain.net>

SupportYourArt - проект, спрямований на розвиток сучасного українського мистецтва; це щоденні новини, інтерв'ю, матеріали, репортажі, а також перше живе та оперативне профільне видання України, яке підтримує усіх художників <https://supportyourart.com/>

World Cities Culture Forum <http://www.worldcitiescultureforum.com>

МІТЕЦ - портал про сучасне мистецтво України <https://mitec.ua>

Центр Мистецького Активізму (Centre for Artistic Activism) - проводить дослідження та створюють освітні інструменти (онлайн вебінари, лекції, і т.д.) для того, щоб зробити активізм більш творчим, а мистецтво більш впливовим <https://c4aa.org>

КЛІМАТИЧНО-МИСТЕЦЬКІ ЛАБОРАТОРІЇ
2019